

Human rights: Blind spots in responsible investing

Mensenrechtenschendingen zijn helaas een realiteit en raken veel investeringsportefeuilles. Om te begrijpen hoe beleggers dit risico kunnen verminderen, bekijken we de casus van de zonnepaneelindustrie. Deze benadering kan ook als voorbeeld dienen voor andere casussen.

Zonnepanelen zijn essentieel voor de energietransitie. Echter, bij de productie van panelen bestaat het risico op dwangarbeid en mensenrechtenschendingen. De uitdaging is hoe investeerders kunnen bijdragen aan de energietransitie door te investeren in zonnepanelen die zonder dwangarbeid worden vervaardigd. De Committee Responsible Investing en Advocacy Committee van CFA Society Netherlands organiseerden een rondetafelgesprek met meer dan twintig experts. De discussie werd benaderd vanuit verschillende perspectieven, met vijf presentaties als basis voor een uitgebreid gesprek tussen de deelnemers aan de Roundtable. In dit verslag volgt een weergave van de presentaties en een slotbeschouwing.

De key-note sprekers bij de Roundtable waren:

Martine Kruitbos (Advisor Responsible Investment bij MN)

Michiel van Schalkwijk (Managing Director SOLARWATT Benelux)

Rogier Crijns (Independent Advisor)

Joris Laseur (Engagement Manager bij Morningstar Sustainalytics)

Sebastiaan Reinders (Global Co-hoofd Research Sustainable Investment Platform bij GSAM)

Martine Kruitbos (MN) 'Regelgeving wordt steeds meer 'hard law'. Het niet voldoende doen van due diligence is een juridisch risico'

Kruitbos licht toe dat de regelgeving evolueert van 'zachte' naar 'harde' wetgeving. Zachte wetgeving omvat vrijwillige standaarden. Regeringen zagen de tekortkoming in van het vrijwillige karakter van deze standaarden waarna een logisch

vervolgstap bestond uit de omzetting van de daarin opgenomen principes in (nationaal) afdwingbare wetten. Sindsdien is ook op basis van harde wetgeving vereist dat bedrijven de risico's van hun bedrijfsvoering op mens en milieu identificeren en tegengaan. Er zijn in de evolutie van wet- en regelgeving een aantal golven te onderscheiden:

- De eerste golf betreft de verplichting tot transparantie: specifieke verklaringen en uitleg over de toeleveringsketen. De gedachte hierachter was om een 'race to the top' te stimuleren. Echter, het handhavingmechanisme blijkt zwak, wat resulteert in een oppervlakkige nalevingscultuur.
- De tweede golf betreft een codificatie van het Due Diligence Framework; een framework dat in de vrijwillige standaarden al was geïntroduceerd. Op basis hiervan moeten bedrijven een aantal stappen doorlopen om negatieve effecten van hun

bedrijfsvoering (inclusief de toeleveringsketen) tegen te gaan. Het gaat kortgezegd om het inrichten van beleid en processen, het treffen van maatregelen, monitoring van de effectiviteit daarvan en het transparant rapporteren over uitkomsten.

- De derde golf omvat invoercontroles (zoals de Amerikaanse Uyghur Forced Labor Prevention Act), die leiden tot een verbod op producten uit Xinjiang en een omgekeerde bewijslast voor de weerlegging van dwangarbeid.

De Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CSDDD) is in mei 2024 aangenomen door de Europese Raad en per 5 juli 2024 van kracht. Het doel van CSDDD is het bevorderen van duurzaamheid in de Europese economie en het verantwoordelijk houden van bedrijven voor hun impact op zowel hun eigen bedrijfsvoering als hun toeleveringsketens. Het verschil tussen de CSRD en de CSDDD is dat de CSRD

organisaties verplicht om te rapporteren over hun impact op mens en milieu en de CSDDD ervoor zorgt dat organisaties daadwerkelijk actie gaan ondernemen om de negatieve impact tegen te gaan. De financiële sector, voorzover zij onder de reikwijdte valt van de CSDDD, moet vooralsnog hieraan voldoen in hun eigen operaties en stroomopwaartse activiteiten, maar niet stroomafwaarts. Desalniettemin kan dit toch gezien worden als een mijlpaal voor de codificatie van het due diligence framework uit 'zachte wetgeving' in 'harde wetgeving' op Europees niveau, dat moet worden omgezet in nationaal recht.

Uitdagingen bij rapportageverplichtingen zijn dat definities vaak onduidelijk zijn, wat leidt tot een theoretische benadering zonder duidelijke impact 'on the ground'. Ook is de wet- en regelgeving op dit moment gefragmenteerd en is de overvloed aan regelgeving, rapporten, vragenlijsten en beleidsmaatregelen overweldigend. De ervaring die de financiële sector heeft opgedaan binnen de diverse convenanten (zoals het IMVB-convenant) biedt echter een solide basis en kader (gebaseerd op UN Guiding Principles on Business and Human Rights and OECD Guidelines) om te voldoen aan de huidige wetgeving, wat een goed beginpunt is. Hiermee zijn beleggers al een heel eind op weg om aan veel wet- en regelgeving te voldoen.

Michiel van Schalkwijk (SOLARWATT): Zonnepanelen zonder dwangarbeid zijn mogelijk, maar dat gaat niet vanzelf

Van Schalkwijk gaat in op de productie van zonnepanelen: De regio Xinjiang beschikt zowel over goedkope steenkool, silicium en goedkope (dwang)arbeid. Met deze drie factoren zijn zonnepanelen goedkoop te

produceren. Ongeveer 80 procent van de wereldwijde productie van zonnepanelen is afkomstig uit China, waarvan ongeveer 40 procent zijn oorsprong vindt in Xinjiang. Het vervaardigen van zonnepanelen gaat gepaard met veel energieverbruik. Door hoofdzakelijk gebruik te maken van steenkolen is in Xinjiang het productieproces daardoor CO₂-intensief. De publicaties 'In Broad Daylight' en 'Over-Exposed' van de universiteit van Sheffield onthullen hoe gedwongen arbeid in de Oeigoerse regio doorwerkt in de internationale toeleveringsketens voor zonne-energie. Maar, hoe zeker is dit? En wat is de blootstelling?

Er zijn grote spelers die niet kunnen ontkomen aan toelevering vanuit Xinjiang. Er zijn echter ook ketens vrij van gedwongen arbeid. Hiernaast is het mogelijk om zichtbaar te krijgen of een onderneming laat produceren dan wel betrokken is in Xinjiang. Veel Chinese bedrijven staan open voor gesprek onder bepaalde voorwaarden; ze willen graag handeldrijven met het Westen, maar echte westerse due diligence is onmogelijk. Het is voor Chinese bedrijven moeilijk om over gedwongen arbeid te spreken. Er moet een middenweg worden gevonden tussen de directe benadering en wat binnen de Chinese context mogelijk is. Dit kan door bedrijfsbezoeken en het opdoen van lokale contacten. Natuurlijk krijg je tijdens bedrijfsbezoeken niet alles te zien en een bezoek aan Xinjiang regio is niet mogelijk, maar het legt wel de basis voor een relatie waarin gevoeliger onderwerpen kunnen worden besproken. Duurzame energie is een minder gevoelig onderwerp waarmee je indirect veel kan bereiken. Door aan te geven de behoefte te hebben aan zonnepanelen die met weinig CO₂-uitstoot zijn geproduceerd, is de productie

in een andere regio logischer. Hiermee wordt de kans op dwangarbeid aanzienlijk verminderd.

De energietransitie kan doorgaan op een manier die vrij is van gedwongen arbeid. Echter, een ondergrens stellen voor gedwongen arbeid betekent dat bronnen schaarser worden, je meer audits moet uitvoeren en bedrijven moet bezoeken, wat betekent dat de prijs van zonnepanelen stijgt, maar niet zo veel dat het onrendabel wordt. Ter indicatie: 45 cent per watt versus 40 cent per watt piek.

Rogier Crijns: inzicht in de misstanden van Chinese zonnepanelen!

Crijns begint met een stuk historie over hoe Xinjiang eind jaren '40 van de vorige eeuw onderdeel werd van China.

Decennialange onderdrukking van islamitische minderheden van Turkse afkomst in Xinjiang, zoals de Oeigoeren, heeft geleid tot bomaanslagen en rellen. Met verwijzing naar terrorismebestrijding heeft de Chinese regering tussen één en twee miljoen Oeigoeren opgesloten in kampen in Xinjiang. Satellietbeelden hebben onthuld dat sommige van deze kampen naast zonnepaneelfabrieken staan, waar gedwongen arbeid plaatsvindt. Door arbeidstransfers vanuit Xinjiang worden dwangarbeiders over heel China verspreid, wat resulteert in een mix van 'schone' en 'vuile' producten, wat de toeleveringsketen complex maakt.

In China kunnen auditors niet zonder gevolgen dwangarbeid rapporteren, en Xinjiang is hermetisch afgesloten. Daarom voeren gerenommeerde accountantskantoren geen audits meer uit op dit gebied. Vertrouw daarom niet op audits, certificaten,

AGENDA

7 november 2024

ALM in a changing (pension) world

20 november 2024

Dutch Round Table on Investment Performance Measurement

26 november 2024

Climate beliefs and scenarios: practical approaches in asset management with BNP Paribas Asset Management

17 december 2024

Economic Outlook 2025

gedragscodes of lidmaatschap van het UN Global Compact.

Om duurzaamheid te stimuleren, bieden banken, gemeentes en organisaties als Vereniging Eigen Huis en Consumentenbond hun klanten zonnepanelen aan. Echter, ondanks beloftes van transparantie en objectiviteit, ontbreekt het veelal aan voldoende informatie over de toeleveringsketen. Hierdoor worden klanten niet goed in staat gesteld om volledig geïnformeerde besluiten te nemen over aanschaf. Branchevereniging Holland Solar zou hier een meer informatieve en verantwoordelijke rol in kunnen of moeten vervullen.

China's invloed reikt tot in islamitische landen, die, net als vele andere "Global South-landen", meewerken aan de deportatie van gevluchte Oeigoeren naar China. Ook dit is een significante blinde vlek. Door strengere wetgeving in het Westen kan een waterbed-effect optreden, waarbij "schone" producten naar het Westen worden geëxporteerd, terwijl de "vuile" producten naar andere landen gaan.

Is deze situatie te verbeteren? Zeker, met gefaseerde wetgeving en strikt toezicht op de import van Chinese zonnepanelen (of onderdelen), de (duurdere) Amerikaanse alternatieven en nieuwe productietechnieken. Het is cruciaal dat de Europese industrie op gelijke voet kan concurreren. Mogelijke maatregelen omvatten het heffen van importtarieven (om "gratis arbeid" en

Chinese staatssteun tegen te gaan) en het Carbon Border Adjustment Mechanism (voor de extra CO₂-uitstoot van de productie met behulp van steenkool).

Joris Laseur (Morningstar Sustainalytics): "Met engagementdialoog komen oplossingen in zicht"

Laseur gaat in op hoe je komt tot een handelingsperspectief voor investeerders. De productieketen van zonnepanelen is sterk afhankelijk van China. Zorgen over arbeidsomstandigheden in China, zijn lastig voor het bedrijfsleven om te adresseren vanwege een gebrek aan ketentransparantie. Een gemakkelijkere ingang biedt de transitie naar schone energie. De productie van de materialen in zonnepanelen vergt veel energie en de regio Xinjiang bood aanvankelijk de goedkoopste energie in de vorm van kolencentrales. Er is inmiddels wel een sterke business case om zonnepanelen met schone energie te produceren. De energietransitie is ook in Xinjiang in gang gezet en verscheidene bedrijven openen nieuwe productielocaties in andere delen van China waar hernieuwbare energie al meer beschikbaar is. In de ervaring van Morningstar Sustainalytics zijn Chinese bedrijven vaak goed aanspreekbaar en welwillend. Ze hebben ook ontdekt dat hun commerciële belangen baat kunnen hebben bij transparantie en maatschappelijk verantwoord ondernemerschap. Het is mogelijk om risico's in de keten te benoemen en te bespreken, maar de afhankelijkheid van lokale autoriteiten is groot en lijkt echte

oplossingen nog in de weg te staan. Het helpt als engagement zich richt op haalbare doelstellingen voor bedrijven. Door bedrijven ook de vraag te stellen over wat zij nodig hebben voor de gewenste verandering kan je soms meer bereiken dan door hen de les te lezen.

Het dilemma lijkt dat de transitie naar een CO₂-neutrale economie, waarin zonnepanelen essentieel zijn, tegenover misstanden in arbeidsomstandigheden geplaatst wordt. Voor de productie van zonnepanelen is de hele wereld inmiddels dusdanig afhankelijk van China dat uitsluiting niet voor de hand ligt. De oplossing zal gezocht moeten worden in dialoog. Uit de engagementervaringen van Morningstar Sustainalytics blijkt dat er kansen liggen om samen aan langetermijnoplossingen te blijven werken.

Sebastiaan Reinders (GSAM) 'Je kan meer weten dan je denkt'

Reinders licht toe wat je als belegger kunt doen. Er zijn grofweg drie clusters binnen asset management waar mensenrechten overwegingen gemaakt kunnen worden: onderzoek, stewardship, portefeuillebeheer. Data is hierbij cruciaal: de uitdaging is de beperkt beschikbare informatie die wordt aangeboden te benutten met nieuwe technieken en hierdoor betere informatiepositie te vergaren.

Een van de marktontwikkelingen die complementair is aan de al wat langer bestaande 'gestructureerde data' is natural language processing, deze techniek kan toegepast kan worden op 'ongestructureerde data' zoals nieuwsstromen en interviews (zowel vanuit operaties als supply chain). Hierdoor komt er meer informatie beschikbaar die je op de portefeuille kunt toepassen. Een andere bron van ongestructureerde data is conference call-transcripties. De vragen die in zo'n call aan bedrijven worden gesteld, geven vaak inzicht in financiële materialiteit vanwege het korte tijdsbestek waarin vragen kunnen worden gesteld en de keuzes die financieel analisten dus op zo'n call moeten maken over wat ze wel vragen en wat niet. Door te kijken naar veelvoorkomende vragen of vragen die aan concurrenten worden gesteld, krijg je inspiratie voor relevante engagementvragen.

Een ander aspect is 'controverse data'. De verschillende controversie scores tussen dataleveranciers ontstaan vaak door verschillende interpretaties van beschikbare informatie. Door diverse bronnen te gebruiken als input, kun je thema's voor betrokkenheid identificeren. In die zin moeten dataleveranciers eerder als complementair worden beschouwd, niet als contrair.

In portefeuillebeheer is ook het gebruik van ESG-scores nuttig, daar kunnen vendors en asset managers human rights overwegen in verwerken. Managers kunnen naast het beleid van bedrijven ook naar hun daadwerkelijke resultaten te kijken.

Door slimme data over de supply chain te gebruiken, kunnen betere vragen worden gesteld; natural language processing heeft de potentie om hierbij te helpen.

Kansen voor verbetering

Uit de presentaties en de hierop volgende discussies bleek dat het komen tot oplossingen voor vervaardiging van zonnepanelen zonder risico's van schending van mensenrechten complex is. Er is hoop op verbetering, maar de weg is nog lang. De markt vraagt beïnvloedt de oplossing van het probleem. Een obstakel hierbij is dat onze economie zodanig is gestructureerd dat financiële materialiteit uiteindelijk de doorslaggevende factor is. Tegelijkertijd zien we een opkomende 'anti-ESG'-beweging vanuit de VS.

De toenemende vraag naar zonnepanelen kan leiden tot meer risico's op schendingen van mensenrechten, terwijl tegelijkertijd mensenrechten worden geschonden als er niet voldoende wordt gedaan om klimaat-

verandering tegen te gaan. Het grote risico op dwangarbeid is ethisch en juridisch onacceptabel.

Het management van financiële instellingen is zich niet of onvoldoende bewust van de impact van mensenrechtenschendingen. Het aanscherpen van risico-indicatoren is dus essentieel. In hoeverre zal de CSDDD hieraan bijdragen? Kritisch gezien gaat het om zelf gerapporteerde gegevens, die niet altijd verifieerbaar zijn, maar uiteindelijk zal meer data behulpzaam zijn. NGO's publiceren regelmatig rapporten waarin risico's worden benoemd. Cross-validatie is hierbij essentieel. Er is geen universele methode voor waarheidsvinding, maar de gesignaleerde risico's vanuit NGO's moeten zeker meegewogen worden.

Concrete verbetermogelijkheden zijn voor handen door middel van datamodellen die helpen de complexiteit van de Chinese toeleveringsketen beter te begrijpen, door actief eigenaarschap en engagement met begrip van de context waarin Chinese bedrijven opereren: bouw aan langdurige relaties en wederzijds vertrouwen, luister naar elkaars verhaal en probeer via gezamenlijke doelstellingen met betrekking tot CO₂-reductie het gesprek te sturen naar wat een producent nodig heeft voor verandering.

Ridzert van der Zee (lid organisatiecomité)

Noot

- 1 Dit is geschreven op persoonlijke titel.